

Hans Leeflang (I&M) vertelt over tentoonstelling openbare ruimte

ONTMOETEN

▲ Marian Meerbeek maakte een gestileerde weergave van een 'hofje nieuwe stijl'.

De openbare ruimte is een belangrijk platform om anderen te ontmoeten. Juist nu oude structuren verdwijnen en mensen steeds meer in bubbels leven (al dan niet virtueel) is het belangrijk om scherp in beeld te krijgen hoe we openbare plekken maken om de maatschappij van morgen te dienen. Hans Leeflang, curator van de tentoonstelling ONTMOETEN, vertelt erover.

▲ Hans Leeflang: 'We hebben een open dialoog nodig waarbij iedereen uit zijn putje komt.'

Mensen beseffen het misschien nog niet zo, maar de openbare ruimte gaat de komende tijd ingrijpend en fundamenteel op de schop', zegt Leeflang, die al decennialang actief is in het ruimtelijk domein op rijksniveau. 'We kunnen daarbij niet voortborduren op bestaande ideeën en methodes. Het is echt nodig om nieuwe beelden, een nieuwe taal te ontwikkelen, zodat de ruimtes die we nu maken en beheren een passend antwoord zijn op de trends die zich nu aftekenen.' Wat zijn dat voor trends? Leeflang: 'Op de eerste plaats hebben wij in ons land te maken met het definitief verdwijnen van

de zuilen, met elk een "eigen" ruimte. Daarvoor in de plaats komen nieuwe groepen met hun "eigen" ruimte in de informatiemaatschappij. Nieuwe technologie - denk aan 5G, het *internet of things* en automatische voertuigen - zal onze leefwereld ingrijpend veranderen. Ook nemen we de komende 25 jaar definitief afscheid van de lineaire, fossiele economie. Alleen al door het klimaatbestendig maken van ruimte zullen stad en land flink verbouwd worden. Deze trends lopen vloeiend in elkaar over en vragen om een nieuwe kijk op ruimte die veel meer hybride is dan voorheen.'

FIGUUR 1

Plein06 (Tjerk Wobbes) en Maartje Blans 'Ontmoeting, beweging en onthaasting'

www.maartjeblans.nl, www.plein06.nl

In de huidige stad zijn private en publieke zones sterk aanwezig en gaan samen een harde confrontatie aan. Door drukte en te veel onbekenden ervaren steeds meer mensen stress, haast en eenzaamheid. Het kunstwerk is een roep om betere tussenzones in de openbare ruimte van de toekomst.

Hybride openbare ruimte

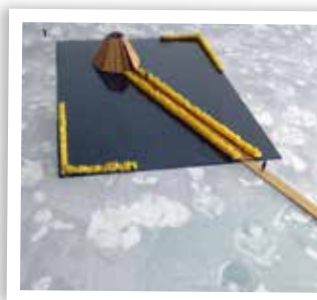
Dat hybride karakter zie je terug in de openbare ruimte van de toekomst. Ook in de tentoonstelling is de mate van openbaarheid - er worden vier vormen onderscheiden - één van de rode draden (zie figuur 1). Privéruimte is het meest besloten maar kan ook gefaciliteerd worden op drukke plekken waar je je even kan terugtrekken. Even met jezelf alleen kunnen zijn, om daarna op een meer harmonische manier naar buiten te treden - om anderen te ontmoeten moet je eerst jezelf ontmoeten (zie figuur 2). Iets minder besloten is de collectieve ruimte. De meest illustratieve verschijningsvorm daarvan is het hofje: het is een openbare plek, maar er gelden wel geschreven en ongeschreven regels, die worden bepaald en gehandhaafd door de direct betrokkenen. Al wat minder exclusief is de gemeenschappelijke ruimte. Hier komen mensen samen die ongeveer hetzelfde delen, elkaar min of meer kennen, maar het blijft vrij losjes. Denk bijvoorbeeld aan groepen burgers die actief meedenken en -helpen bij inrichting en beheer, zoals de ontwikkeling van leefstraten en leefbuurten. En tenslotte heb je de 'gewone' publieke ruimte. Ruimte die van ons allemaal is, en daardoor soms ook van niemand. Daar ontmoet je mensen van buiten je bubbel, wat het tot interessante en spannende plekken maakt, essentieel voor een goed functionerende samenleving. Leeflang: 'In binnensteden, rond stations, bij fietsenstallingen komen alle soorten gebruikers

FIGUUR 2

Marus van der Made 'Het Waterpaviljoen'

www.vandermadesart.nl

We leven in een wereld vol hectiek. Door de informatiesamenleving verdwijnt het menselijk contact. Een wereld waar mensen langs elkaar heen leven. We worden geleefd door onze computer, *smartphone*, *tablet*, Facebook en Twitter. Project 'Het Waterpaviljoen' vormt hier een reflectie op. Het is te bereiken via een houten wandelgang over het water, gemarkeerd door rietkragen. Al bij het begin van de wandeling over het water verlaat men de hectiek van de stad en begint de rust van een beleving en ontmoeting in het paviljoen. Een beleving met jezelf of een ander.

elkaar tegen. Deze plekken moet je koesteren want daar kan de meest spannende interactie plaats vinden (zie figuur 3).! ▶

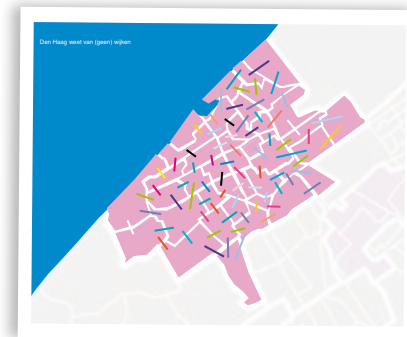
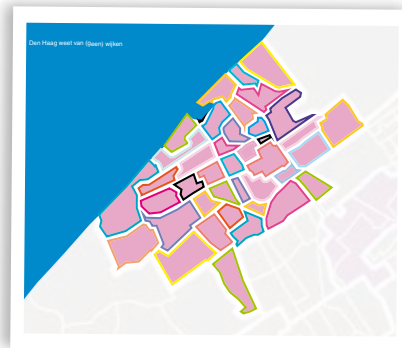
FIGUUR 3

Cees van Rutten

Den Haag weet van (geen) wijken

www.ceesvanrutten.nl

Dit ontwerp beoogt Haagse wijken met elkaar te verbinden. Het bevat twee voorstellen. Bij voorstel 1 wordt de omtrek van iedere Haagse wijk aangegeven door verschillend gekleurde trottoirtegels van gerecyclede kunststof, elke wijk gekenmerkt door een eigen kleur. Het formaat van de tegels is 30 x 30 cm, eventueel fluorescerend of oplichtend in het donker. Bij voorstel 2 worden aangrenzende wijken met elkaar verbonden door gekleurde banen, vervaardigd van gerecycled materiaal. Aan het begin en einde van deze banen wordt een ontmoetingsplek gerealiseerd, die voorzien is van tafels en banken, vervaardigd van gerecycled kunststof.

Toch is volgens Leeftang niet het ene type openbaarheid te verkiezen boven het andere. 'Ieder type ruimte voorziet weer in een andere behoefte. Soms kan een plek op verschillende tijden een verschil-

lende rol vervullen, of zelfs op hetzelfde tijdstip een andere functie voor verschillende mensen. Waar het helemaal interessant wordt, is op de scharnierpunten tussen verschillende sferen van openbaarheid. Ik vind dat in het werk van architect Aldo van Eyck heel mooi naar voren komen: zijn ontwerpbenadering is gebouwd rond dit vraagstuk, met bijvoorbeeld uitbouwjes die naar buiten reiken en entrees die de openbare ruimte naar binnen trekken. Vloeiende overgangen maken en het maximaal oprekken van de contactpunten tussen sferen is zijn adagium.'

FIGUUR 4

Liane Lankreijer, Eline Keus, Pauline van den Broeke en Janine Terlouw
DeBatMobiël, voertuig voor een groene stad van samen

www.debatmobiël.nl, Facebook 'Debatmobiël'

De ruimte in de stad is vaak stenig en de straten staan vol geparkeerde auto's. In woonwijken is weinig ruimte om te spelen en al helemaal niet voor groen. Het DeBatMobiël is een middel om het gesprek hierover aan te gaan. Het staat op de plaats van een auto en biedt een gemeenschapsplek waar je met je burens kan zitten, waar je kruiden en groenten kan plukken. Een 'common' die laat zien hoe onze straten en steden er uit kunnen zien als we gaan delen.

Gezamenlijke zoektocht

Het maken van nieuwe openbare ruimte voor de samenleving van morgen is wat Leeftang betreft een gezamenlijke zoektocht. 'Niet alleen de bekende groep van stedenbouwkundigen en architecten, maar juist ook andere groepen moeten de openbare ruimte opnieuw gaan uitvinden (zie figuur 4). Burgers, bedrijven, maar zeker ook beheerders. Zij zitten het dichtst op het daadwerkelijke gebruik van plekken, hun kijk is zeer waardevol. Denk daarnaast aan groepen die vanuit een specifieke taak te maken hebben met openbare ruimte, zoals reinigingsdiensten en de brandweer. Juist deze groepen moeten aan de voorkant, als er nog veel open ligt, meepraten en -denken over de ruimte van morgen.'

De tentoonstelling ONTMOETEN geeft alvast een voorzet van hoe een dergelijke zoektocht eruit kan

FIGUUR 5

Pepijn Verpaalen

Ruta de la Experiencia

www.urbanos.nl

De Ruta de la Experiencia in Quito (Ecuador) is bedoeld om bewoners en gemeente te inspireren hoe een straat menselijker gemaakt kan worden. Bewoners waren het beu dat zij leefden in de smog van auto's en bussen, zij misten ruimten om elkaar te ontmoeten of te spelen, ze wilden meer groen, een fijnere openbare ruimte en bovendien het lijstje van wensen stond meer veiligheid. Met deze wensen in het achterhoofd is een stuk straat afgesloten zodat een groot plein ontstond en bewoners meer ruimte kregen.

zien. Leeflang: 'We hebben een open dialoog nodig waarbij iedereen uit zijn putje komt. We hebben daarvoor ook nieuwe vormen van communicatie nodig. De tentoonstelling doet suggesties aan de hand, vaak afkomstig van kunstenaars en anderen van buiten het traditionele vakgebied. Zo daagt theatermaakster Lotte van den Berg mensen uit om een gesprek te voeren zonder woorden te gebruiken - ga er maar aan staan! Bij het "Parlement van de dingen" komen juist dingen aan het woord die normaal gesproken niet kunnen praten. Bijvoorbeeld: "Wat zou het klimaat van deze herinrichting zeggen?". Daarnaast komen dialoogvormen uit andere culturen aan bod. Zoals de indianen, die zich verdiepen in de wensen van hun voorouders en hun nakomelingen en op die manier laten meepraten en meebeslissen. Of de Maori's die bij omstreken onderwerpen eerst de verschillen uitvergrooten en pas weer uit elkaar gaan als ze zijn overbrugd.'

Pop-up plein

Ook ontwerpers komen met nieuwe manieren van communiceren. Zoals Pepijn Verpaalen van Urbanos die het Silleplein in Den Haag Bezuidenhout omtoverde tot een pop-up plein (zie figuur 5). Eerder deed hij dat al in Quito. Om de zoveel tijd wordt de ruimte heringericht om te kijken wat er dan gebeurt, hoe mensen deze gebruiken. 'Al deze nieuwe manieren van communiceren en onderzoek-

ken zijn nodig om een nieuwe, verfrissende kijk op openbare ruimte te krijgen', besluit Leeflang. 'Daarvoor hebben we iedereen nodig, juist ook degenen die voorheen aan de zijlijn stonden. ●

OVER DE TENTOONSTELLING ONTMOETEN

In de tentoonstelling ONTMOETEN schetsen kunstenaars, ruimtelijke professionals (architecten en stedenbouwkundigen), sociaal verandkundigen en middelbare scholieren hun visie op het ontmoeten in de openbare ruimte van morgen.

De tentoonstelling is onderdeel van het Jaarthema 'Prettige Publieke Plekken', dat Platform stad, Stroom Den Haag en Pulchri samen met het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (I&M) in 2017 in Den Haag vorm geven onder het motto 'Publieke ruimte als ontmoetingsmotor'.

De tentoonstelling wordt op 17 juni 2017 geopend door wethouder Boudewijn Revis, verantwoordelijk voor onder meer de buitenruimte in Den Haag. Daarna is het nog tot en met 9 juli te bezoeken, van dinsdag tot en met zondag van 11.00-17.00 uur. Toegang gratis.

Op 22 juni organiseert Platform Stad een symposium naar aanleiding van de tentoonstelling. Onder meer Daan Zandbelt, Rijksadviseur voor de Fysieke Leefomgeving, komt daarbij aan het woord.

Informatie:

www.pulchri.nl/tentoonstellingen/ontmoeten en www.platformstad.nl